Bouwhistorische opname

Berckepad 9 Dordrecht

Het gemeentewerfje in het Park Merwestein

Gemeente Dordrecht

Sector Stadsontwikkeling

Vakteam Erfgoed

Colofon	
Titel	Bouwhistorische opname van het gemeentewerfje aan het Berckepad 9 in het Park Merwestein te Dordrecht
Rapportnummer	46
Datum	April 2017
Auteur	C. Weijs, bouwhistoricus gemeente Dordrecht
Afbeeldingen	Regionaal Archief Dordrecht, Stadsontwikkeling - Vakteam Erfgoed gemeente Dordrecht
Uitgave	Gemeente Dordrecht, 2017
Opdrachtgever	Gemeente Dordrecht

Gemeente Dordrecht
Stadsontwikkeling
Vakteam Erfgoed

Postadres Postbus 8
3300 AA DORDRECHT
Telefoon 14078
E-mail monarch@dordrecht.nl
Website www.monumentenzorgdordrecht.nl

© Gemeente Dordrecht, 2017

Bij overname van gedeelte(n) uit deze uitgave dient men de bron te vermelden.

Inhoud

	Colofon	2
1	Algemene gegevens	4
2	Inleiding en leeswijzer	5
3	Samenvatting	7
4	Stedenbouwkundige geschiedenis	9
5	Bouwgeschiedenis en bouwfasen	14
5.1	Bouwfase I - 1946	14
5.2	Bouwfase II – 1997	17
5.3	Bouwfasen op de kaart	18
6	Beschrijving en analyse	19
6.1	Bouwmassa, structuur en constructie	19
6.2	Exterieur	20
6.3	Interieur	25
7	Waardestelling	33
7.1	Toelichting	33
7.2	Beschrijving van de monumentwaarden	33
7.3	Waarderingskaarten	36
8	Advies	37
9	Geraadpleegde bronnen en literatuur	38
10	Redengevende omschrijving van het Park Merwestein	39

1. Algemene gegevens

Algemene gegevens

Naam	: Park Merwestein, gemeentewerfje
Adres	: Van Hoogstratensingel, Hallincqlaan, Groenedijk, Vrieseweg ongenummerd
Postcode, Plaats	: 3311 PA Dordrecht
Kadastergegevens	: DDT00C 6294G0000
Monumentenstatus	: gemeentelijk monument sinds 2009
Monumentnummer	: nvt

Bouwgegevens

Bouwjaar / verbouwingen	: a. 1852; b. 1885; c. 1947
Architect	: a.; b. C. Kwast, c. onbekend
Opdrachtgever	: a. O.B. 't Hooft van Benthuizen ; b. Gemeente Dordrecht
Oorspronkelijke functie	: landgoed
Huidige functie	: park
Bouwstijl	: invloeden Engelse landschapsstijl

Het park ligt eveneens aan de Groenedijk 51 (woning van de beheerder), 3311 DB Dordrecht, en de Vrieseweg 108A.

Redengevende omschrijving

De volledige redengevende omschrijving van het Park Merwestein staat achterin dit rapport. Een deel van de redengevende omschrijving is opgenomen in het rapport.

2. Inleiding

Aan de rand van het Park Merwestein staat een klein gebouwtje dat bekend staat als het Gemeentewerfje. Het is een eenvoudig optrekje van één bouwlaag hoog, gebouwd in 1946, waarin de gemeentelijke plantsoenendienst haar gereedschap kon opbergen, kleine werkzaamheden kon verrichten en waar de medewerkers hun pauzes droog en warm konden doorbrengen.
De gemeente, eigenaar van het park en het werfje, heeft het voornemen om het gebouwtje te verkopen. Omdat het onderdeel is van het gemeentelijk monument Park Merwestein, is een bouwhistorisch onderzoek, voorafgaand aan de verkoop, wenselijk. Dit onderzoek ligt nu voor u.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek 2009 die zijn opgesteld door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de Stichting Bouwhistorie Nederland, de Vereniging Nederlandse Gemeenten, het Atelier Rijksbouwmeesters en de Rijksgebouwendienst.

Bouwhistorisch onderzoek brengt de bouw-, verbouwings- en gebruiksgeschiedenis in kaart van gebouwen, complexen of gebieden in hun ruimtelijke samenhang, aan de hand van de vorm, de constructies, de gebruikte materialen en de afwerking. Aan de hand van bouwsporen en archiefonderzoek wordt duidelijk hoe de oorspronkelijke situatie was, welke veranderingen er in de loop der tijd zijn aangebracht en wat monumentale en cultuurhistorische waarde is van de nog aanwezige onderdelen en structuren. Dit onderzoek resulteert in een cultuurhistorische waardestelling. In deze waardestelling krijgt elk onderdeel een monumentwaarde toebedeeld – hoge, positieve of geen monumentale waarde. Hierbij gaat het niet alleen om de tastbare stenen en (immateriële) erfgoedwaarden, het is ook een hulpmiddel om ontwerpkwaliteiten en verandermogelijkheden in beeld te brengen.[1]

Voor dit onderzoek heb ik het gemeentewerfje bekeken en de historie ontrafeld. Van het Park Merwestein heb ik slechts summier onderzoek gedaan. De officiële redengevende omschrijving, die is opgesteld bij de aanwijzing tot gemeentelijk monument in 2009, gaf voldoende informatie over de achtergrond van het ontstaan van het werfje.

Christine Weijs
Mei 2017

[1] Zie ook de brochure Bouwhistorisch onderzoek werkt! Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2011

Leeswijzer

Bij de beschrijving van elk vertrek is een klein overzichtskaartje geplaatst waarin het vertrek is gemarkeerd. De beschrijving van elk vertrek begint met een globaal overzicht van de ruimte en de muuropeningen. In de beschrijving per vertrek worden eerst de vloer, daarna muren en als laatste het plafond besproken. Daarbij is de beschrijving altijd van groot naar klein (eerst het overzicht, dan de details), van buiten naar binnen en van links naar rechts. Hierbij staat de lezer altijd voor het werfje met het gezicht naar het gebouwtje toe. Vanuit dit perspectief hanteert het rapport de termen links en rechts, voor en achter.

Voor de waarderingsplattegronden in dit rapport is gebruik gemaakt van de bouwtekening uit 1946.

De afbeeldingen in dit rapport zijn niet slechts 'een plaatje bij een praatje', maar vormen een wezenlijk onderdeel van de documentatie van het pand.

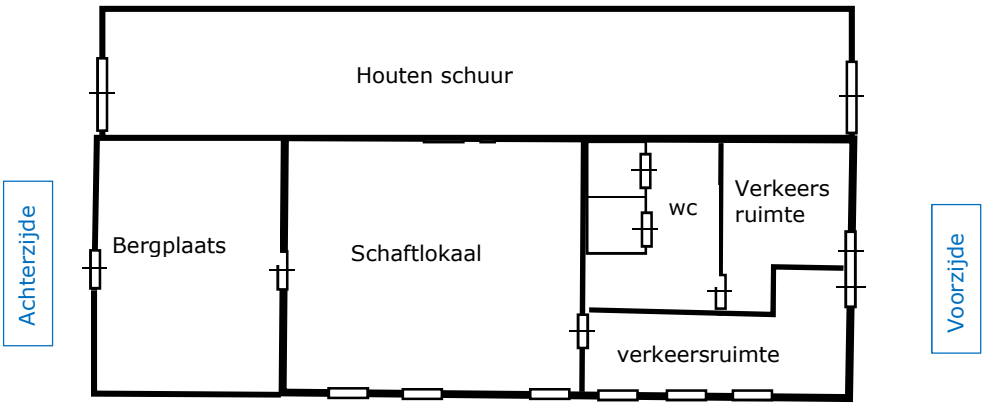

3. Samenvatting

Beknopte beschrijving

Het Eiland van Dordrecht was lange tijd een zeer open buitengebied. Pas vanaf het einde van de negentiende eeuw werd de stad te klein en kwam de Negentiende-Eeuwse Schil tot stand. In dit gebied lag al sinds 1610 een buitenplaats, waar onder andere een ridder Johan Berck woonde. Zijn naam zien we terug in het Berckepad. In 1851 liet de toenmalige eigenaar Otto Boudewijn 't Hooft van Benthuizen een villa bouwen en een park aanleggen. Na zijn dood kregen buurtbewoners de kans om in 1885 het landgoed aan te kopen en open te stellen als openbaar stadswandelpark. Een langgekoesterde wens ging daarmee in vervulling. Zij droegen het park over aan de gemeente Dordrecht. In de Tweede Wereldoorlog liep het park zware schade op. Bij de herstelwerkzaamheden werd ook een klein onderkomen gebouwd voor de gemeentelijke plantsoenendienst, dat enigszins liefkozend het gemeentewerfje werd en wordt genoemd.

Bouwfasen

1946 Het gemeentewerfje is gebouwd in 1946-1947 als bergplaats voor het tuingereedschap en schaftlokaal. Achter het werfje werd een aparte open binnenplaats gebouwd als 'bladbergplaats'.[2] Het werd een rechthoekig gebouwtje onder een zadeldak. Het kreeg een grote dubbele houten deur aan de voorkant, zes vensters aan de linkerkant, de zuidoost zijde, en twee vensters aan de noordwestkant. Aanvankelijk was de bergplaats aan de voorzijde van het gebouw een stuk groter dan het schaftlokaal. Het was een grote ruimte met links voorin een afscheiding voor een kantoortje en rechts achterin een klein hokje als wc. Het wc-raampje is nog aanwezig in de rechter zijgevel. Hierachter lag het schaftlokaal en daarachter was de open binnenplaats voor bladafval. Het werfje werd gebouwd in een sobere variant van de Delftse School.

1997 Aan de buitenkant is er vrijwel niets veranderd sinds de bouw in 1946. Intern is de tussenmuur gesloopt die de grote bergplaats met kantoor en wc scheidde van het schaftlokaal. Hiermee verdwenen ook de kachel met schoorsteen en het luik met ladder naar de zolder. Er kwam een nieuwe muur, iets meer naar voren, zodat het schaftlokaal iets groter werd. De oude bergplaats werd opgedeeld in een dubbele wc-ruimte en twee verkeersruimtes die toegang geven tot het schaftlokaal, de wc's en een nieuwe trap naar de zolder. Aan de achterkant werd de open binnenplaats dichtgezet: er kwam een dak en de halfopen achterkant werd dichtgezet met een houten wand met deur. Ook kwam er een nieuwe doorgang van deze voormalige binnenplaats naar het schaftlokaal. Het kleine houten schuurtje aan de rechterkant van het werfje werd uitgebreid tot over de hele lengte van het gebouw.

[2] RAD, archief 752, bouwdossiers. Inventarisnummer 12461, 1946-1948, bestek, p. 1.

Waardestelling

Het exterieur van het werfje is in de 70 jaar van haar bestaan vrijwel ongewijzigd gebleven. Alleen de indeling van de begane grond is veranderd in de late twintigste eeuw. In hoofdopzet, structuur, en verschijningsvorm is het werfje gaaf gebleven en heeft daarom hoge algemene monumentwaarde.
De architectuur, materialisatie en bouwwijze zijn niet uitzonderlijk; het werfje is in een sobere baksteenarchitectuur uitgevoerd – positieve architectuurhistorische waarde. Bouwhistorisch zijn geen uitzonderlijke materialen of technieken toegepast. Wel heeft de gemeente het werfje met zorg uitgevoerd en met aandacht voor enkele details zoals uitkragende gevels, loodslabjes en gesmede gehengen van de deuren. Positieve bouwhistorische waarde.

De houten schuur aan de zijkant heeft geen uitzonderlijke vorm, uitvoering, materialisatie of betekenis en is van recente datum en heeft daarom geen monumentwaarde.
De cultuurhistorische waarde van het werfje is groot, als onderdeel van het Park Merwestein. Het geeft uitdrukking aan de historie van het park en markeert de tijd waarin de gemeente het park onder haar hoede nam en het herstel uitvoerde na schade door de Tweede Wereldoorlog. Als representant van de gemeentelijke taken voor het beheer van het Park Merwestein heeft het hoge waarde.

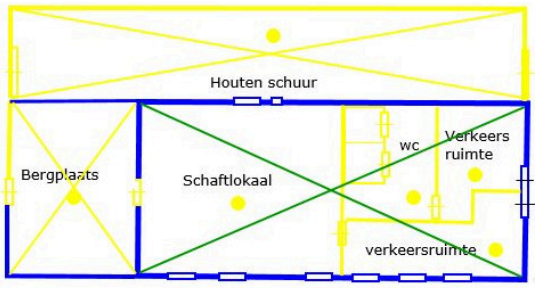

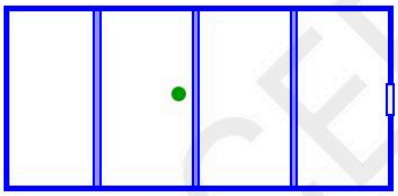

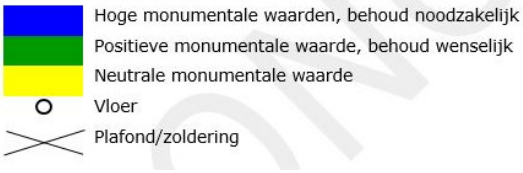

4. Stedenbouwkundige geschiedenis

De ontwikkeling van Dordrecht[3]

Vanaf de twaalfde eeuw kreeg Dordrecht vorm als een kleine nederzetting aan beide oevers van een veenstroompje, de Thure of Thuredrecht. De oudste bebouwing ontstond op de zuidoostelijke oever van dit riviertje. Op beide oevers lagen de oudste en voornaamste straten – de Voorstraat en de Wijnstraat-, waarvan de Voorstraat nu nog steeds als rivierdijk fungeert. Door de strategische ligging aan een drie-rivierenpunt groeide de stad uit tot een belangrijke handelsstad. De stad beleefde haar Gouden Eeuw tussen 1350 en 1450. Door de Sint Elisabethsvloeden van 1421 veranderde het omliggende vruchtbare akkerland in een onafzienbaar zoetwatergetijden-gebied en konden schippers de stad steeds meer omzeilen. Hierdoor verloor Dordrecht geleidelijk haar vooraanstaande handelspositie.

Pas rond 1600 begon Dordrecht met de inpoldering van het ondergelopen land. De ene na de andere polder werd aangelegd. Tussen 1603 en 1926 ontstonden zo de polders Het Oude Land van Dubbeldam, de Noord- en de Zuidpolder, de Alloysen- of Bovenpolder, Wieldrecht en de Biesbosch. De polders werden bewoond en bewerkt door boeren en buitenlui. Het nieuwe polderland bleef nog eeuwen vrij leeg. Wel verrees een aantal buitenplaatsen, zoals Weizigt, Crabbehof, Dordwijk, Dubbelsteyn, Noordhove, Groenhove, Amstelwijck, Zuidhoven, Zuidwijk, Middenhoeve en Wielhoven. Dordrecht zelf groeide nauwelijks. Eind negentiende eeuw werd de stad te klein en kwam de Negentiende-Eeuwse Schil tot stand.

Het Eiland van Dordrecht in 1673, getekend door M. van Nispen. Het noorden is onder. In 1673 was een groot deel van de ondergelopen Grote Waard ingepolderd. Het landgoed waar nu Park Merwestein ligt, staat aangegeven in de blauwe cirkel.

[3] Voor deze tekst is gebruik gemaakt van de Redengevende Omschrijving van het Park Merwestein, uit 2009 en de website www.ParkMerwestein.nl

Geschiedenis van het Park Merwestein

Nadat de gronden droog waren gevallen, werden ze vanaf het begin van de zeventiende eeuw in gebruik genomen als akkers, boomgaarden, tuinen en bleekvelden. Al in 1610 was er in het gebied waar nu Park Merwestein ligt, sprake van een historische buitenplaats. Het landgoed breidde uit door aankopen van omringende gronden en had in de loop van de tijd verschillende namen: Dijk- en Veldzigt, Wei- en Veldzigt en Veld- en Dijkzigt. Eén van de eigenaren was ridder Johan Berck. De naam Berckepad herinnert nog steeds aan deze grondbezitter.[4]

Kadastrale Minuutkaart 1811-1832: minuutplan Dordrecht, Zuid Holland, sectie C, blad 02 (MIN08037C02) en rechts het gebied op de kaart van Nunnink uit 1849, waarop het landgoed Veld en Dijk Zigt is aangelegd.

In 1851 liet de toenmalige eigenaar Otto Boudewijn 't Hooft van Benthuizen een chaletachtige villa, een koetshuis, een tuinmanswoning en nog enkele opstallen bouwen. Hij gaf zijn landgoed een nieuwe naam "buitenplaats Merwestein". Na het overlijden van Otto Boudewijn en zijn echtgenote viel het huis toe aan zijn zuster. Zij woonde echter niet in Dordrecht en besloot om de buitenplaats te verkopen.

Dit is de oudst bekende foto van de villa van Buitenplaats Merwestein uit ca 1865, toen het nog particulier bewoond werd. RAD 552_310202 L. de Koningh.

Net in deze tijd was een aantal inwoners van de stad bezig om een openbaar wandelpark te stichten. Dordrecht had namelijk geen enkel openbaar park en men voelde dat als een groot gemis. Een eerste mogelijkheid op de oude Karremansweide liep op niets uit, maar er kwam een tweede mogelijkheid: de buitenplaats Merwestein. Deze kans grepen de burgers met beide handen aan.

[4] Zie www.parkmerwestein.nl/historie

Zij richtten een "Comité tot Stichting van een park te Dordrecht" op, dat direct tot actie overging, ook al omdat werd gevreesd dat het landgoed Merwestein bij veiling in handen kon komen van kopers die het grondgebied in diverse kavels zouden verdelen en bebouwen, waardoor het groene, landelijke karakter geheel verloren zou gaan. Het comité haalde voldoende geld binnen om het park te kunnen kopen. Vervolgens werd er nog gesteggeld over eigendom en onderhoud, maar uiteindelijk droeg de stichting op 14 februari 1885 het park over aan de gemeente Dordrecht. De tuinarchitect en boomkweker C. Kwast kreeg opdracht een plan te maken voor de inrichting van het buiten als stadspark.

Op zondag 10 mei 1885 werd Park Merwestein voor het publiek opengesteld. Ook werd op die dag de gemeentelijke plantsoenendienst opgericht.

Merwestein in ca 1900 met de villa en toegangshek. RAD 555_15898, Collectie W. Meijers.

Merwestein als drukbezocht park in 1910-1920, RAD 554-10055, H.J.Chz. Tollens

Het koetshuis, gelegen nabij de ingang aan het Berckepad, deed dienst als melkhuis. Hier waren melk, room, mineraalwater enz. te koop. In de villa Merwestein woonde tot 1924 de burgemeester. Daarna werd het in gebruik genomen als bejaardenhuis.

In 1943 werd het park inclusief bebouwing in gebruik genomen door de Duitse Wehrmacht. Zij bouwden er vijf grote bunkers in. Paden, bruggen en beplanting ondervonden grote schade door het gebruik als militair kampement. Op 24 oktober 1944 bombardeerden de geallieerden het park, waarbij de villa vernietigd werd en de bunkers en barakken zwaar beschadigd raakten. Veel bomen werden omgezaagd om te dienen als brandhout.

Het herstel van het park duurde twee jaar. Het melkhuis was niet meer te herstellen en werd tenslotte in 1948 afgebroken. Alleen de oorspronkelijke tuinmanswoning gelegen bij de ingang aan

de Groenedijk, resteert nog. Bij de renovatie is ook het gemeentewerfje gebouwd, als werkplaats en schaftlokaal voor de gemeentelijke plantsoenendienst.

In de jaren daarna zijn er diverse kleine aanpassingen verricht, die niet in dit onderzoek belicht zullen worden. Ze zijn niet relevant voor het gemeentewerfje.
In 1997 verzocht de gemeente aan adviesbureau Hollandschap om een beheerplan op te stellen voor het gehele park, waarbij ook het werfje een nieuwe functie zou krijgen. Plan was om er een 'aanspreekpunt' van te maken, waar een parkbeheerder aanwezig zou zijn om controle op het park te houden en om klachten en/of opmerkingen op te vangen. Volgens een bijgeleverd schetsplan zou het kleine schuurtje rechts van de werf uitgebreid worden.[5]

Ligging

Het stadspark Merwestein ligt in de negentiende-eeuwse schil van Dordrecht en wordt omgeven door de Van Hoogstratensingel, de Hallincqlaan, de Groenedijk en de Vrieseweg en omvat een oppervlakte van ongeveer 5 ha.

Het park is rondom door water omgeven. Er zijn vier toegangen voor het park. Het park zelf is zeer gevarieerd van opzet, met tuinen in landschappelijke stijl: gazons, opgaand groen en prominente waterpartijen, slingerende paden bedekt met grindzand, een bosdeel, een heidetuin en een vaste plantentuin, een hertenkamp met een natuurlijke kraamkamer en voeder- en schuilgebouwtjes, een speelplek, diverse bruggen, een vroegere tuinmanswoning, een onderhoudsgebouw en diverse kleine elementen zoals een vogelvolière, herdenkingsmonumenten/kunstwerken en een drinkfontein.

De bebouwing rond het park dateert uit het begin van de twintigste eeuw. In de directe omgeving van het park ligt de tuin met zeer oude bomen van Schouwburg Kunstmin, het in landschapsstijl aangelegde wijkje waar vroeger de buitenplaats Noordhove was en het Oranjepark, dat ook als een soort groene uitloper van het park kan worden beschouwd. De omringende woonbebouwing bestaat vooral uit villa's en twee-onder-een-kapwoningen met rondom tuinen. Het geheel vormt een groene oase in de verstedelijkte negentiende-eeuwse schil.

Dordrecht anno 2017 met in de cirkel de locatie van Park Merwestein.

[5] Stadswerken SEM -1.854.2 SW/1990-1999/450 Parken en plantsoenen, Merwestein, Beheerplan Park Merwestein te Dordrecht door Hollandschap Adviesburo voor Stad- en Landschapsinrichting, d.d. 6 juni 1997

Beelden van gemeente Dordrecht, 24 februari 2016

5. Bouwgeschiedenis en bouwfasen

5.1 Bouwfase I - 1946

Het gemeentewerfje is gebouwd in 1946-1947 als bergplaats voor het tuingereedschap en schaftlokaal. Achter het werfje werd een aparte open binnenplaats gebouwd als 'bladbergplaats'.[6] Het werd een rechthoekig gebouwtje onder een zadeldak. Het kreeg een grote dubbele houten deur aan de voorkant, zes vensters aan de linkerkant, de zuidoost zijde, en twee vensters aan de noordwestkant.

Het werfje werd gebouwd in een sobere variant van de Delftse School. De rijke chaletstijl van Villa Merwestein zou te duur zijn geworden, een sobere variant van de Delftse School voldeed prima.

Aanvankelijk was de bergplaats een stuk groter dan het schaftlokaal – inmiddels is dit precies andersom. De bergplaats besloeg de breedte van het werfje. Men kwam binnen door de grote halfronde deuren aan de voorzijde, hierachter lag de bergplaats. Eigenlijk was het meer een werkplaats, met links in de hoek een klein kantoortje en hierachter, voor de ramen, een lange werkbank. Het kantoortje werd door één venster verlicht. Rechts achter in de hoek van de bergplaats was een kleine wc die daglicht kreeg via het kleine hooggeplaatste venstertje.

Achter deze grote ruimte lag de schaftruimte, die één raam aan de rechterkant en twee ramen aan de linker kant had. Tussen de grote bergplaats en de schaftruimte stond aan beide zijden van de tussenmuur een rookkanaal met schoorsteen. Hier stond tot eind jaren 70 een kolenkachel[7]. Rond 1980 is een cv met open systeem geplaatst. Er was geen toegang naar de binnenplaats aan de achterzijde. Die was alleen buitenom toegankelijk.

De kap bestond uit drie spanten van het type Hollands spant met kreupele stijl, hanenbalk en makelaar en blokkeels op de muurplaat en borstwering. De zolder was - met een mahoniehouten ladder, die nu nog tegen de rechter buitenmuur hangt- bereikbaar via een luik dat vlak voor het rookkanaal zat.

Constructie

Het werfje kreeg bij de bouw een fundering van gewapend beton, evenals de zoldervloer. Bij de vergunningaanvraag in november 1946 ging men nog uit van een betonfundering op gemetselde poertjes, maar een klein jaar later, in augustus 1947, kwam er toch alsnog een aanvullende bouwtekening voor een paalfundering. Of deze ook daadwerkelijk is uitgevoerd, is niet bekend. Ook de schoorsteen en de wc werden op een fundering van gewapend beton van 10 cm dik geplaatst.

[6] RAD, archief 752, bouwdossiers. Inventarisnummer 12461, 1946-1948, bestek, p. 1.
[7] Vriendelijke mededeling van Nico Duyndam

Het metselwerk werd opgetrokken in miskleurige klinkers in waalformaat voor het trasraam van de buitenspouwmuur vanaf de fundering tot de onderkant van de lichtkozijnen. Daarboven koos men voor miskleurig hardgrauw voor het buitenspouwblad. Voor de binnenspouwbladen en binnenmuren werd kalkzandsteen gebruikt. Er kwam een afvoerputje en een watermeter.
Op het dak kwamen Romaanse pannen met bijpassende nokvorsten, onderpannen en eindpannen.

De wanden van het schaftlokaal en het kantoortje werden gestuct opgeleverd.

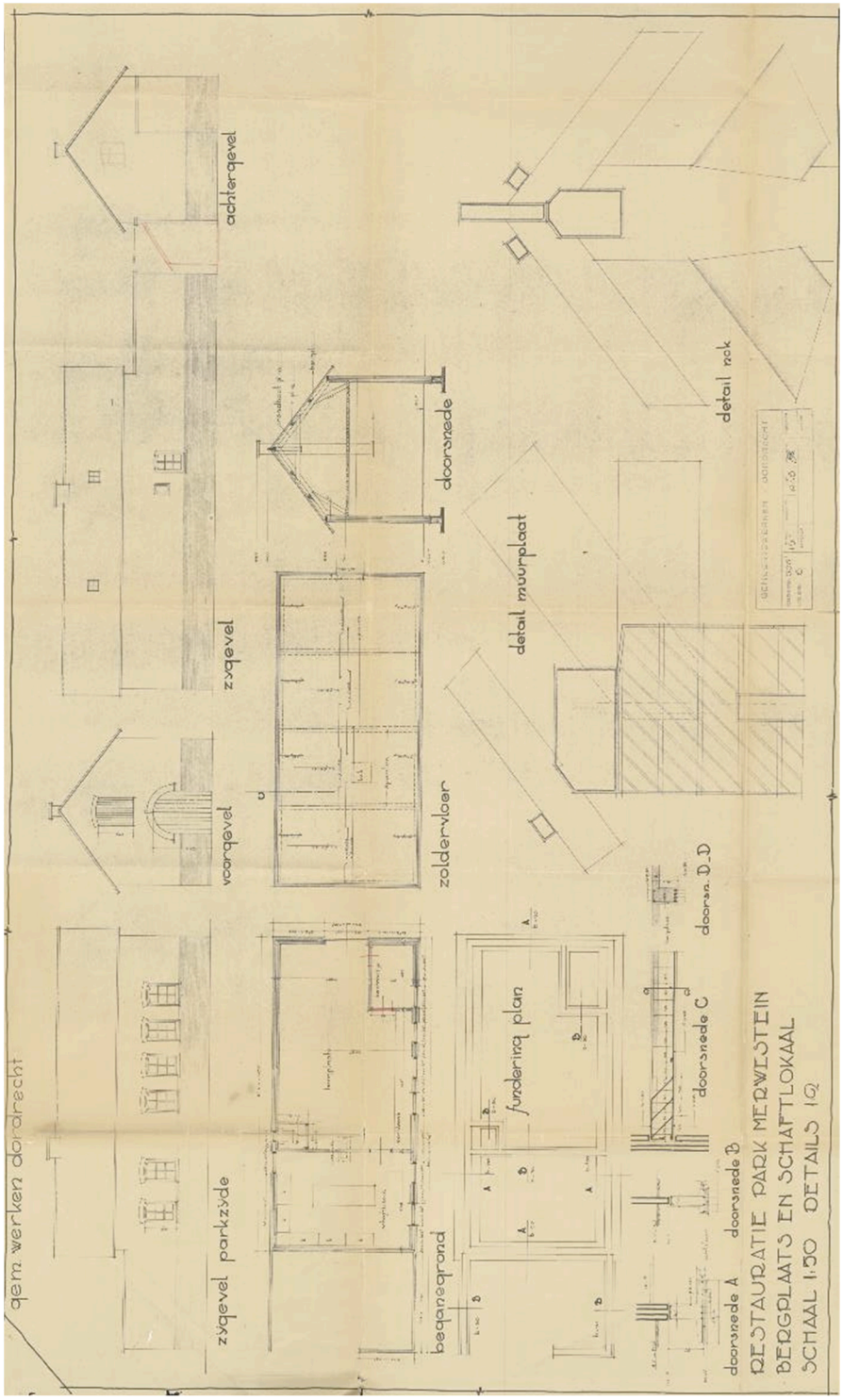

Bouwtekening uit 1946. Uit het Regionaal Archief Dordrecht, archief 752 bouwvergunningen, inv.nr. 12461

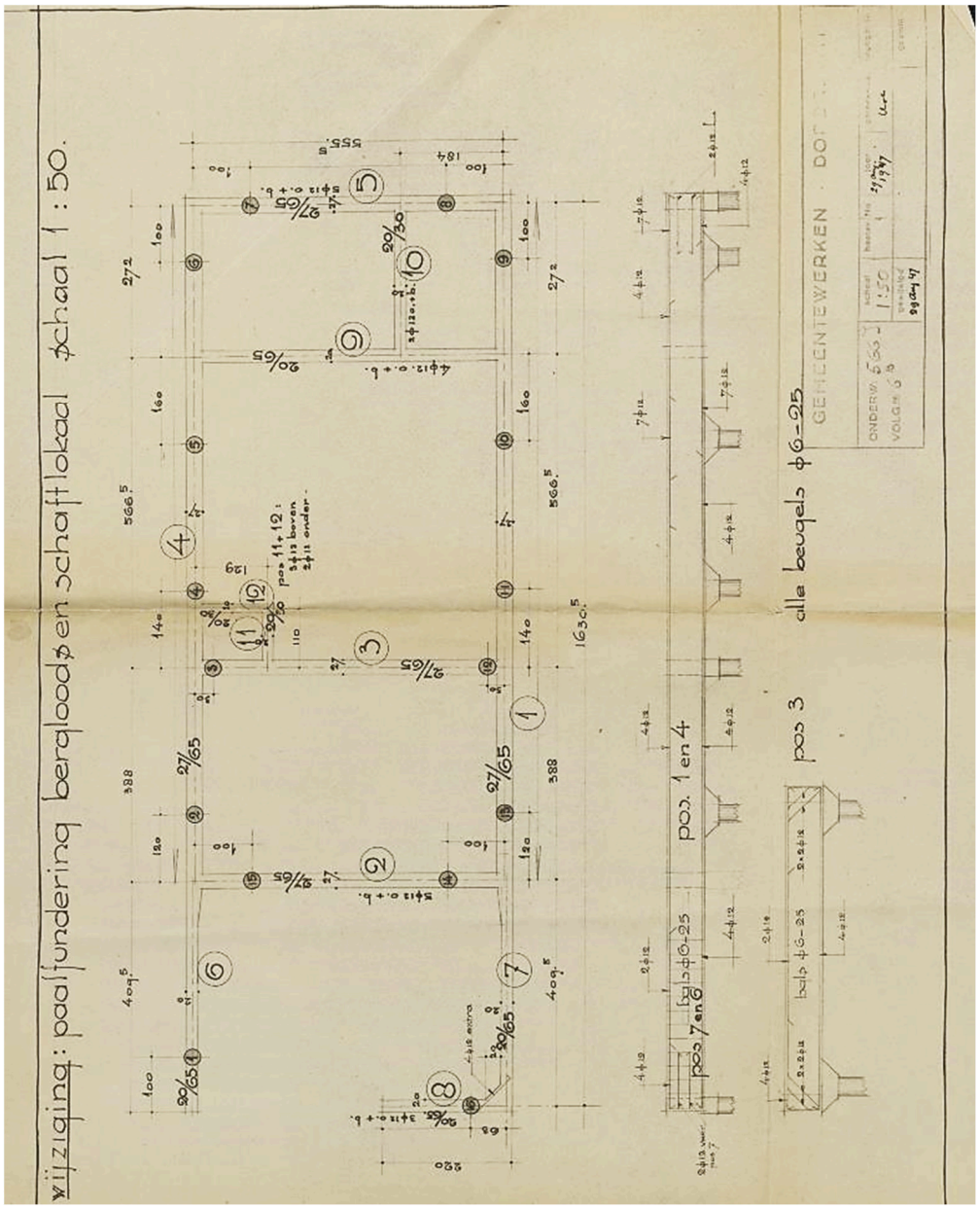

Wijziging paalfundering, 1946. RAD, 752, inv.nr. 12461

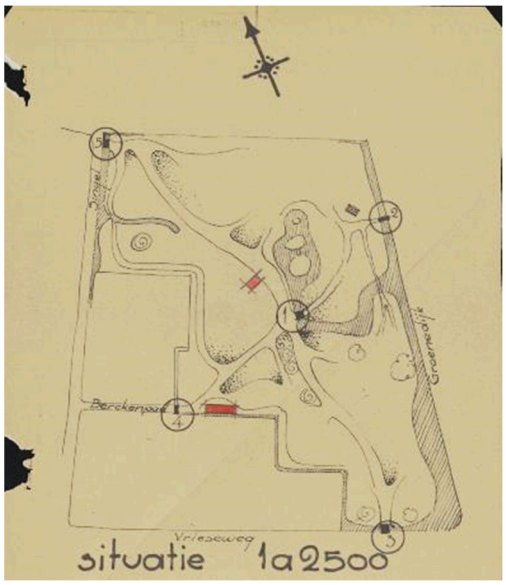

Situatieschets uit 1946. Idem.

5.2 Bouwfase II - 1997

Aan de buitenkant is er vrijwel niets veranderd sinds de bouw in 1946. Volgens tekening zouden er twee dakraampjes geweest moeten zijn in het rechter dakvlak, maar het is niet bekend of die er ook daadwerkelijk ooit gezeten hebben. Vermoedelijk kort na 1997 zijn het werfje en de houten schuur ernaast enigszins aangepast. In het beheerplan dat toen is opgesteld, was namelijk het plan geopperd om van het gemeentewerfje een 'aanspreekpunt' te maken. Parkbezoekers zouden hier terecht kunnen met klachten en/of opmerkingen. Vermoedelijk zijn er wel enkele aanpassingen geweest, zoals het vergroten van de gebruiksruimte en het aanleggen van een betere sanitaire voorziening, maar het werfje is uiteindelijk nooit gebruikt als openbaar toegankelijk 'aanspreekpunt'. Wel is de houten schuur aan de rechter zijkant flink vergroot.

De binnenmuur werd een stuk verplaatst, zodat het schaftlokaal wat groter werd. De grote berg- of werkplaats aan de voorzijde werd daardoor iets kleiner. Met de verplaatsing van de binnenmuur verdwenen ook de schoorsteen en de kachels, die werden vervangen door radiatoren. De bergplaats werd opgedeeld in tweeën, met een gipswandje in het midden, precies op de middenstijl van de grote halfronde toegangsdeuren aan de voorzijde. Van buiten is dit niet te zien. Met de opdeling kon in het nieuw ontstane rechter deel een kleine entreehal komen met een vaste ladder naar de zolder. Links kwam een verkeersruimte die toegang verschafte tot een nieuwe toiletgroep en het schaftlokaal. Het voormalige wc-raampje kwam met deze verbouwing in het schaftlokaal te zitten, waar nu dus een zesruits venster en een klein wc-raampje naast elkaar te zien zijn.
De open binnenplaats deed inmiddels geen dienst meer als bladbergplaats, maar als parkeerplaats voor containers voor tuinafval en voor de gemeentewagens. De open plaats kreeg een houten overkapping met bitumen dekking zodat deze ruimte dienst kon doen als opbergplaats voor tuingereedschap.

De houten schuur aan de rechter zijkant is oorspronkelijk (in 1946, het staat al met rood potlood op de bouwtekening aangegeven) als klein schuurtje gebouwd en is in 1997 verlengd over de hele lengte van het gebouw en overdekt met golfplaten. Toen is ook de houten ondersteuningsconstructie gebouwd voor het dak.

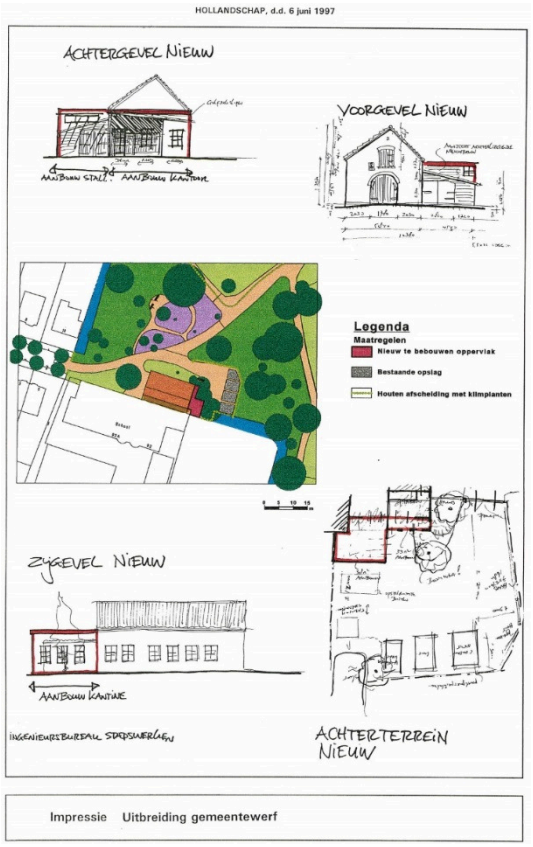

Nieuwbouwplan 1997, slechts gedeeltelijk uitgevoerd, en bovendien enigszins anders dan op tekening. De aanbouw voor de kantine is er niet gekomen, daar zit nog steeds de uitbouw voor bladerenopvang, die sinds 1997 is overdekt en als gereedschapsschuur dienst doet. De houten schuur aan de rechter zijkant is weliswaar verlengd tot de achtergevel, maar niet opgehoogd, zoals op tekening staat aangegeven.

5.3 Bouwfasen op de kaart

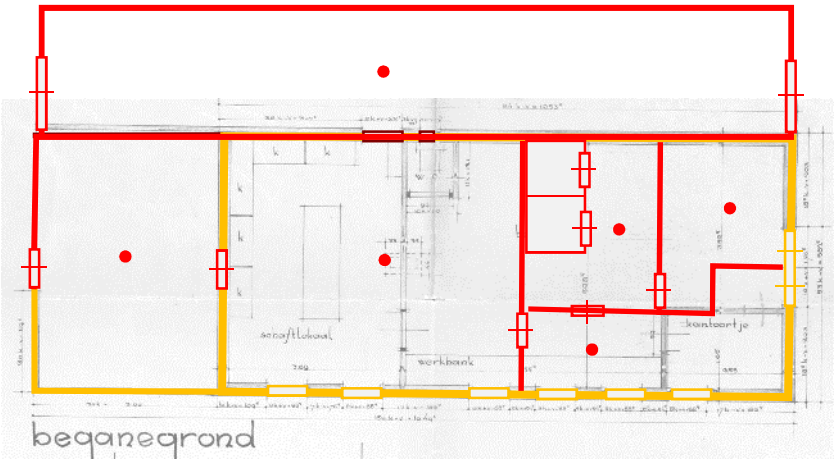

1946

1997

6. Beschrijving en analyse

6.1 Bouwmassa, structuur en constructie

Het gemeentewerfje (bergplaats annex schafthuis) is een rechthoekig bakstenen gebouwtje van één bouwlaag hoog met topgevels aan voor- en achterzijde en een zadeldak met kleine overstek, gedragen door drie spanten. Aan de achterkant (topgevel) is de begane grond een stuk verlengd en voorzien van een plat dak. Het gebouw heeft aan de rechter zijkant, ingeklemd tussen het gebouw en de school, een iets lagere houten schuur aangebouwd (tot niveau van de zoldervloer) onder een lessenaarsdak.

Het is gefundeerd op een werkvloer van gewapend beton onder de gemetselde muren; volgens een aanvullende bouwtekening zou het werfje op palen staan, maar het is niet bekend of dit ook zo is uitgevoerd. Het werfje staat in ieder geval niet op een doorlopende betonplaat onder het hele gebouw. Dit is af te leiden uit het feit dat de vloeren van de voormalige bergplaats en het schaftlokaal ernstige verzakkingen vertonen.

Het dak is gedekt met rode pannen, het platte dak met bitumen en het schuurdak met golfplaten. Er is geen schoorsteen meer. De zoldervloer bestaat uit gewapend beton, vermoedelijk uit de bouwtijd.

De gevels zijn rondom opgetrokken in halfsteens gemetselde waalstenen, het buitenste spouwblad. Voor de ventilatie zijn rondom in de gevels net boven maaiveld in de stootvoegen spouwgaten aangebracht. De eenlaags aanbouw aan de achterzijde is slechts halfsteens gemetseld. Op de bouwtekening uit 1946 staat een hoog trasraam ingetekend, deze is in werkelijkheid rondom niet aanwezig.

Er zijn twee grote openslaande houten deuren aan de voor- en achterzijde van het gebouw én van de schuur. In de linker zijgevel zijn zes vensters, in de rechter zijgevel één venster en een klein wc-raampje. Aan de voorzijde van het pand zit in de topgevel een groot houten hijsluik. Verder zijn er geen vensters in het dak.

6.2 Exterieur

De kap

De kap is gedekt met rode Romaanse pannen. De nok is afgewerkt met halfronde vorsten.
Aan de onderkant zijn onderpannen toegepast: dakpannen met een dichte onderkant om de ruimte aan de onderzijde van het dak tussen het dakbeschot en de pannen af te sluiten.
Bij de beide topgevels zijn gevelpannen of kantpannen toegepast die de zijkant van het dak netjes afsluiten. Er zijn linker en rechter gevelpannen.
We zien weinig toepassingen met gevelpannen en onderpannen in Dordrecht.

Linker dakvlak met Romaanse pannen, onderpannen, halfronde vorsten en linker en rechter gevelpannen.

De voorgevel

De grote halfronde deuren aan de voorzijde zijn afgewerkt met een strekse boog en aan de onderkant een bakstenen koppenlaag bij wijze van drempel. Links en rechts zijn in de dagkanten grote rechthoeken uitgezaagd, om een nét passende doorgang te creëren voor een terreinwagentje.[8] De deuren bestaan uit smalle houten delen (strokendeuren) die elk met twee fraaie zware smeedijzeren gehengen in de gevel zijn verankerd. De deuren sluiten met een modern voordeurslot. Rechts is een moderne brievenbus aan de gevel bevestigd. Links zit tussen deuren en zolderluik een moderne buitenlamp met een rooster ervoor.

Boven de deur bevindt zich een groot houten luik met een hijsbalk, dat toegang geeft tot de opslagzolder. Het luik heeft een schuine gemetselde lekdorpel en is beëindigd met een strekse segmentboog. Het luik bestaat, net als de deuren, uit smalle houten delen en zit met twee forse smeedijzeren gehengen in de rechter dagkant verankerd. Links is een beschadiging van een baksteen. De hijsbalk is van ijzer, een I-profiel, met een karabijnhaak eraan.

De gevel van de houten aangebouwde schuur bestaat uit horizontale rabatdelen en een grote moderne dubbele houten deur.

[8] Vriendelijke mededeling van Nico Duyndam, d.d. 18 april 2017

Voorgevel met dubbele halfronde deuren en houten zolderluik met ijzeren hijsbalk, uit de bouwtijd 1946. De houten schuur rechts is in 1997 vernieuwd.

Detail van de houten strokendeur met decoratief gesmeed staartgeheng. De dagkant is aan de binnenzijde ca 50 cm uitgehakt zodat een terreinwagentje erdoor kon rijden.

De rechter zijgevel

De rechter muur is vrijwel blind uitgevoerd, met slechts één zesruit uitvalraam en een klein hoog venstertje ernaast. In de gevel zijn ter hoogte van de goot zeven consoles gemetseld, waarvan er één is afgekapt. Op deze consoles rusten de dakbalken van de schuur. Tegen de zijgevel hangen diverse gereedschappen en onderdelen, waaronder de originele mahoniehouten zoldertrap. Toen deze op grond van de Arbowet vervangen moest worden voor een aluminiumtrap, is deze bewaard. De trap hoort bij het gebouw.

De houten schuur is iets smaller dan het gebouw zelf en is opgetrokken in gepotdekselde houten delen met dubbele houten strokendeuren aan de voor- en achterzijde met aan beide deurdelen drie lange ijzeren gehengen. De schuur is gedekt met doorzichtige golfplaten en afgewerkt met een houten dakrand.

Rechter zijgevel met de houten schuur. In de gevel zijn consoles gemetseld waarop de schuurbalken rusten. De twee vensters hoorden oorspronkelijk bij de wc en het schaftlokaal.

De linker zijgevel

De linker zijkant van het gebouw (aan de kant van het park) is zes traveeën breed en kraagt onder de goot trapsgewijs over vier bakstenen uit. Hier overheen valt de houten goot.
De vensters zijn verdeeld in een groepje van vier en een groepje van twee en zijn aan de bovenzijde voorzien van een ontlastingsboog met een decoratief verticaal geplaatste 'sluitsteen'. Aan de onderzijde hebben alle vensters een lekdorpel van donker gebakken tegels. De vensters hebben houten kozijnen met zesruits uitvalramen en zijn aan de bovenzijde fraai afgewerkt met een loodslabje met kartelrandje.

In het laatste deel van de zijgevel, de voormalige binnenplaats, zitten geen openingen.

Linker zijgevel. Vrijwel geheel begroeid. De vensters hebben halfronde ontlastingsbogen met een sluitsteentje en uitvalramen. De gevel kraagt onder de goot trapsgewijs over vier bakstenen uit.

De achtergevel

De achterkant van het gebouw bestaat uit de aanbouw van één bouwlaag, onder een plat bitumendak uit 1997 met houten boeiboord en aluminium daktrim.

De contour van de oorspronkelijke halfopen plaats is nog te zien aan de houten rabatdelen waarin de toegangsdeur zit: dit stuk was tot 1997 open zodat er containers in konden rijden.

Hierachter steekt de topgevel uit van het hoofdbouwvolume. Op de bouwtekening uit 1946 stond een zoldervenster ingetekend, maar dat is nooit uitgevoerd, er zijn geen sporen van gevonden. De gevel van de lage aanbouw bestaat uit horizontale houten rabatdelen met een grote moderne dubbele houten deur.

6.3 Interieur

Bij binnenkomst is de gewijzigde indeling direct zichtbaar: men komt nog steeds binnen via de dubbele deuren, maar daarachter staat een binnenmuur ter plekke van de middenstijl. Hierachter is nog steeds het schaftlokaal, maar dat is nu iets groter dan oorspronkelijk in 1946, de binnenplaats is overkapt en dient nu als bergplaats voor tuingereedschappen. De kap is vrijwel ongewijzigd.

Begane grond

Verkeersruimten en sanitaire ruimte

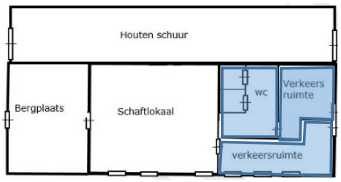

Het rechter deurdeel leidt nu naar een kleine vierkante verkeersruimte met een tussengangetje naar de wc-ruimte en een aluminium trap naar de zolder. Op de vloer liggen betonnen stoeptegels, de halfsteens gemetselde buitenmuren zijn gesausd. De binnenwandjes tussen de vertrekken (schaftlokaal, wc's, verkeersruimten) zijn in houtskelet en gips opgetrokken.
De deuren hebben aan de binnenkant een bakstenen omlijsting van één strek hoog die circa 5 cm uit het metselwerk van de muur springt.

De linker deurhelft leidt naar een L-vormige verkeersruimte die eveneens toegang biedt tot de wc-ruimte en die leidt naar het schaftlokaal. Op deze vloer liggen in de voorste 3 meter stoeptegels in het zand, daarachter liggen moderne grijsgemêleerde tegels. De stoeptegels zijn zeer verzakt, vermoedelijk omdat er geen fundering ligt onder de vloeren.
Tegen de buitenmuur zijn, vanaf het tweede venster, moderne geglazuurde tegels aangebracht, tot hoge lambriseringshoogte en tot bijna halve hoogte in de dagkanten van de drie vensters. Hierboven zijn de buitenmuren gestuct een zachtgeel geschilderd. De vensters hebben moderne uitzetijzers. De deuren en kozijnen naar de wc-ruimte en het schaftlokaal zijn modern.
Tegen het plafond zitten systeemdelen.
Tussen het eerste en tweede venster is een kleine gemetselde console van vier bakstenen hoog, ter ondersteuning van de vloerbalken en de kapspanten.

De wc-ruimte is opgedeeld in een gedeelte voor een lange aluminium wasbak en twee gedeeltes voor de wc's, afgetimmerd met eenvoudig modern plaatmateriaal. Op de vloer liggen moderne gevlamde tegels, 20 x 20 cm. Tegen de wanden geglazuurde moderne tegels.

De dubbele voordeur met de scheidsmuur van houtskeletbouw.

De ladder naar de zolder.

De linker verkeersruimte naar de wc's en het schaftlokaal.

De wc's met aluminium wastafel.

Schaftlokaal

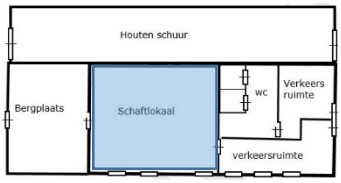

Dit is tegenwoordig ongeveer twee meter langer dan oorspronkelijk. Links heeft de ruimte nu drie vensters, rechts niet alleen het zesruits venster, maar ook het kleine raampje dat oorspronkelijk in de wc-ruimte zat. De ruimte heeft een deur in het midden van de achtergevel, die toegang biedt tot de huidige bergplaats en een deur vanuit de verkeersruimte. Tegen de linker gevel, tussen het eerste en tweede venster, is een moderne dubbele kast gemaakt, bestaand uit porisosteen en hout.

Ook in deze ruimte zijn consoles zichtbaar: twee gemetselde tegen de nieuwe gipsen binnenwand en vier consoles die halfrond zijn afgewerkt. Blijkbaar vond men dat het in het schaftlokaal nét wat meer afwerking behoefde.

Het kleine voormalige wc-raampje heeft nog zijn originele uitzetijzertje, de overige ramen hebben moderne uitzetijzers en veiligheidsslotjes. Onder de vensters zitten moderne radiatoren.

In een hoek is een modern en eenvoudig keukenblokje geplaatst, met wandbetegeling. De overige muren zijn gestuct. Op de vloer liggen dezelfde moderne gevlamde tegels als in de wc-ruimte, ook hier met flinke verzakkingen. Het plafond is afgewerkt met systeemdelen.

Zicht op de deur naar de bergplaats en de twee vensters in de rechter zijgevel. Het hoge venster is het voormalige wc-raampje. Inzetje is een van de gemetselde consoles.

Zicht op de deur naar de verkeersruimten aan de voorzijde van het gebouwtje. In het midden de later ingebouwde kast.

Bergplaats

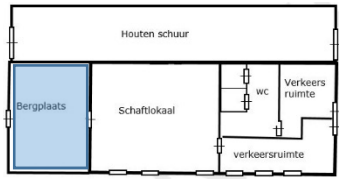

De achterste ruimte van het gebouwtje is een zeer sober vertrek. Dit was oorspronkelijk de open binnenplaats voor bladopslag en containers. De ruimte heeft nu stoeptegels in het zand, één trede naar de deur voor het schaftlokaal, vier halfsteens gemetselde muren en is afgedekt met een houten balklaag met houten platen voor de bitumen dakafwerking.

Houten schuur

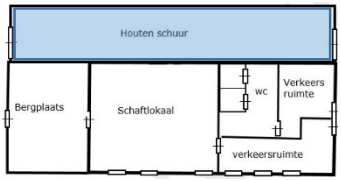

De houten schuur is tegen het hoofdgebouw aan gebouwd en rust met 11 houten dakliggers die aan de voorzijde rusten op een balk die tegen de zijmuur is geschroefd, in het middengedeelte op vijf gemetselde consoles in de zijmuur van het werfje en in het achterste deel op drie houten muurstijlen.
De houten liggers rusten op een open zijmuur van houten stijlen met een schuin geplaatste hulpstaander (als een soort steunbeer) die op de betonnen plint van de achtermuur van School Mühring zijn geplaatst. De stijlen zijn aan de binnenzijde geschraagd met enkele of dubbele schoren. Op het dak liggen transparante golfplaten.
De voor- en achterzijde zijn geheel opgetrokken in horizontale houten rabatdelen met aan beide zijden een dubbele houten deur.
Op de vloer liggen stoeptegels.

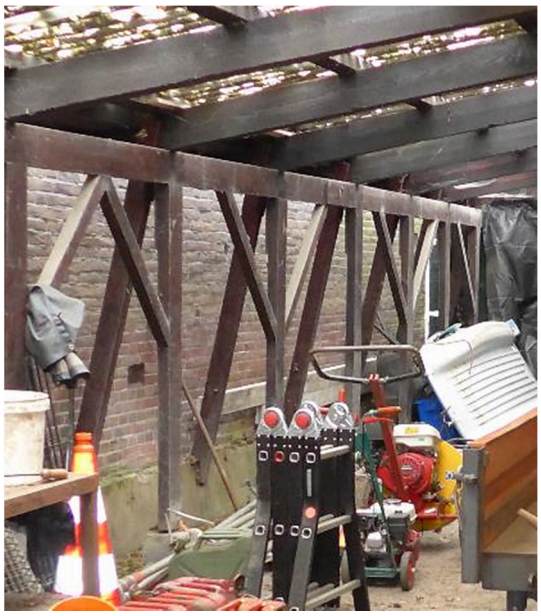

De open zijkant die grenst aan School Mühring met stijlen, schragen en schoren waarop de dakliggers rusten. Daarop transparante golfplaten.

Gedeeltelijk rusten de liggers op gemetselde consoles, gedeeltelijk op een houten vertikale balk en gedeeltelijk op muurstijlen.

Zolder

De zolder bestaat uit twee ruimten die gescheiden worden door een wand van verticale gelakte vuren delen. De zolder is bereikbaar via een nieuwe opening, aan de voorzijde van de ruimte. Deze toegang met de aluminium ladder heeft een eenvoudig vurenhouten veiligheidshekje.
De kap bestaat uit drie spanten met kreupele stijlen: de spantbenen staan niet op de zoldervloer, maar op de muurplaat die op de borstwering ligt. Zo is er iets meer stahoogte en kan de zolderruimte beter benut worden. De kreupele stijlen staan op de zoldervloer en zijn met blokkeels aan de muurplaat bevestigd. Er zijn geen korbelen, maar alleen forse halfhouts verbonden hanenbalken met een makelaar die door de hanenbalk heen steekt en die de beide spantbenen en de nokgording verbindt. De halfhoutse verbindingen van de hanenbalken met de spantbenen zijn gespijkerd, de makelaars zijn met toognagels verbonden. Hierboven een gepende nokgording.
Net boven de hanenbalken zitten de gordingen. Deze zijn aan de achterkant (dakzijde) verlengd met een extra oplegbalk, waartegen multiplex underlaymentplaten geschroefd zitten bij wijze van dakbeschot. Vermoedelijk zit het oorspronkelijke dakbeschot hier nog achter. Het nieuwe houten beschot is in de kopgevels met purschuim dichtgesmeerd.

De beide topgevels zijn beraapt. In de voorgevel zit het hijsluik dat, net als de deur eronder, een gemetselde omlijsting heeft die een klein beetje uitsteekt. Deze omlijsting bestaat uit twee rechte penanten en een getoogde bovenkant en is onbeschilderd.

De zoldervloer bestaat uit gewapend beton, vlak voor de houten tussenwand zijn de bouwsporen van twee dichtgezette openingen zichtbaar: de voorste is van het voormalige toegangsluik, de achterste van het rookkanaal. Achter het huidige trapgat hangt een nieuwe cv-ketel.

In de rechter bouwmuur loopt ca 30 cm onder de muurplaat een horizontale scheur bijna van voor tot achter: het metselwerk hierboven wijkt iets uit.

De zolder gezien in de richting van de voorgevel, met het luik en hijsbalk.

In de richting van de achtergevel. Tegen het derde spant is een houten tussenwandje gemaakt.
Het houten hijsluik met gemetselde omlijsting.

In de rechter zijgevel loopt een scheur bijna van voor tot achter

7. Waardestelling

7.1 Toelichting

Het hierboven beschreven en gedocumenteerde onderzoek vormt de basis voor de waardestelling. De drie niveaus van monumentwaarden die in de waardestelling zijn toegekend, zijn gebaseerd op dat onderzoek.

Voor de waardestelling wordt gebruik gemaakt van drie categorieën waarden:
Hoge monumentwaarden - van wezenlijk en onlosmakelijk belang voor de structuur en de betekenis van het gebouw en zijn bouwhistorische ontwikkeling. Behoud is noodzakelijk. Bij schade en herstel moet het oorspronkelijke materiaal zoveel als mogelijk behouden blijven.
Positieve monumentwaarden – alle onderdelen die van belang zijn voor de ontwikkelingsgeschiedenis van het gebouw. Behoud is gewenst, maar aanpassingen of veranderingen zijn mogelijk, mits het onderdeel wel herkenbaar blijft en de reden van wijziging goed onderbouwd is. Soms kan hergebruik of herplaatsing een optie zijn.
Neutrale monumentwaarden – onderdelen die niet of nauwelijks van bouwhistorische waarde zijn voor de ontwikkelingsgeschiedenis van het pand. Ze hebben relatief weinig belang voor de structuur en de betekenis van het pand. Vervanging is mogelijk.

Elk van deze deelwaarden wordt getoetst aan de hand van de criteria gaafheid (authenticiteit) en zeldzaamheid.

7.2 Beschrijving van de monumentwaarden

Algemene historische waarden - hoog

Het exterieur van het werfje is in de 70 jaar van haar bestaan vrijwel ongewijzigd gebleven. Alleen de indeling van de begane grond is veranderd in de late twintigste eeuw. In hoofdopzet, structuur, en verschijningsvorm is het werfje gaaf gebleven en heeft daarom hoge algemene monumentwaarde.
De architectuur, materialisatie en bouwwijze zijn niet uitzonderlijk; het werfje is in een sobere baksteenarchitectuur uitgevoerd. Het werfje is met enige zorg uitgevoerd en met aandacht voor enkele details zoals de uitkragende gevels, loodslabjes en gesmede gehengen van de deuren.

De houten schuur aan de zijkant heeft geen uitzonderlijke vorm, uitvoering, materialisatie of betekenis. Het is van recente datum en heeft daarom geen monumentwaarde.

Ensemblewaarden en stedenbouwkundige waarden – positief en neutraal

Het werfje is onlosmakelijk verbonden met het Park Merwestein. Het is weliswaar niet zo oud als het park, maar als functioneel gebouwtje is het speciaal voor het park gebouwd. Vanuit deze

samenhang heeft het positieve ensemblewaarde.

In dezelfde tijd waarin dit werfje is gebouwd, 1946, zijn ook enkele andere wijzigingen aan het park uitgevoerd, zoals herbouw van het hertenkamp, herstel van de parkwachterswoning en een toegangspoort. Daarmee heeft het werfje hoge ensemblewaarde.
Vanuit stedenbouwkundig oogpunt heeft het werfje neutrale waarde, omdat het nauwelijks opvalt in het –wel hoog stedenbouwkundig gewaardeerde- Park Merwestein.

Architectuurhistorische waarde –positief

Het werfje is eenvoudig van architectuur, opzet en materialisering, er is waarschijnlijk geen architect aan te pas gekomen. In dit opzicht is de architectuurhistorische waarde positief. Omdat het gebouwtje zó gaaf de tijd is doorgekomen, neigt de positieve architectuurhistorische waarde wel naar hoog.

De houten schuur is zeer eenvoudig van opzet en heeft neutrale architectuurhistorische waarde.

Bouwhistorische waarde - positief

Het werfje is in bouwhistorisch opzicht eenvoudig qua materiaalkeuze en uitvoering. Wel is het met zorg en gevoel voor detail uitgevoerd. Omdat het gebouw nog relatief jong is (70 jaar) en het altijd zijn oorspronkelijke functie heeft behouden, zijn er slechts twee bouwfasen te onderscheiden. De eerste bouwfase heeft positieve waarde. De tweede bouwfase is in zijn geheel neutraal vanuit monumentenzorg.

Waarden vanuit de gebruikshistorie - hoog

Deze waarde is hoog: het gemeentewerfje is in haar 70-jarige bestaan nooit van functie veranderd: het is altijd een werkplaats, opslagplaats en schaftlokaal geweest en gebleven voor de gemeentelijke plantsoenendienst.

Cultuurhistorische waarde - hoog

De cultuurhistorische waarde van het werfje is groot, als onderdeel van het Park Merwestein. Het geeft uitdrukking aan de historie van het park en markeert de tijd waarin de gemeente het park onder haar hoede nam en het herstel uitvoerde na schade door de Tweede Wereldoorlog.
Als representant van de gemeentelijke taken voor het beheer van het Park Merwestein heeft het hoge waarde.

Overzicht van de monumentwaarden in het pand

Hoge monumentwaarde

- Hoofdvorm en -structuur van bouwmassa, casco, metselwerk, dakvorm en -uitvoering/materialisatie
- Dakpannen: nokvorsten, linker en rechter gevelpannen en onderpannen zijn bijzonder.
- Vensters: zes in de linker zijgevel en twee in de rechter zijgevel: houtwerk van kozijnen en ramen, afwerking met lekdorpels, loodslabben, ontlastingsbogen. Haakjes van het voormalige wc-raampje
- De dubbele houten deuren in de voorgevel, inclusief gehengen.
- Het hijsluik in de topgevel van de voorgevel
- Kapspanten
- De losse mahoniehouten ladder die op zolder staat: de oorspronkelijke ladder naar de zolder.

Positieve monumentwaarde

- Betonvloer zolder. Deze is weliswaar uit de bouwtijd, maar is qua materiaal en uitvoering niet uitzonderlijk.

Neutrale monumentwaarde

- De vernieuwde indeling van de begane grond: tussenmuren en wc-ruimte
- Vloeren op de begane grond: stoeptegels en gevlamde vloertegels
- Uitvalijzers van de vensters.
- Deuren in de achtergevel, de nieuwe werkplaats tpv de voormalige bladbergplaats/ containerstalling.
- Aluminium vaste ladder naar de zolder, inclusief het traphekje op zolder
- Dakbeschot
- De houten schuur aan de rechter zijkant. Het houtwerk en de golfplaten zijn in standaard materialen uitgevoerd en zijn van redelijk recente datum.

7.3 Waarderingskaarten

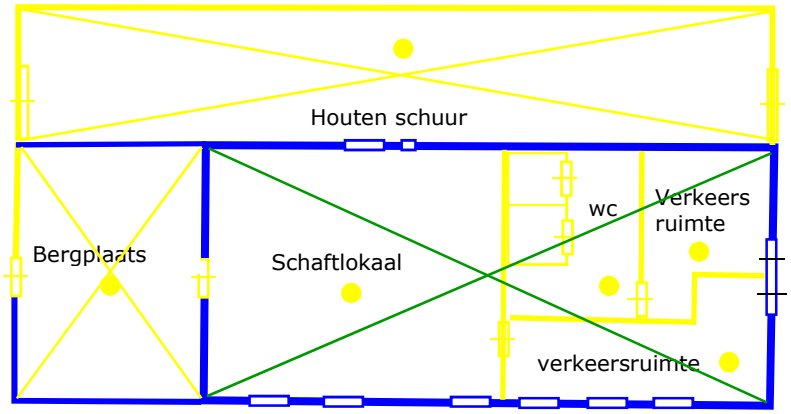

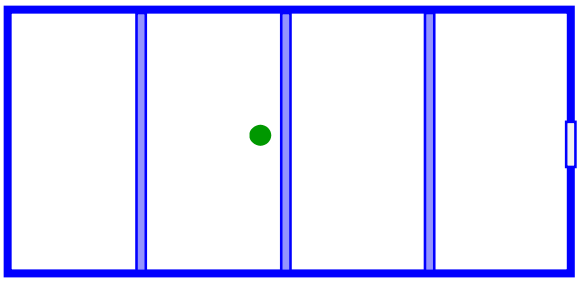

Hoge monumentale waarden, behoud noodzakelijk

Positieve monumentale waarde, behoud wenselijk

Neutrale monumentale waarde

Vloer

Plafond/zoldering

8. Advies en aandachtspunten

Het gemeentewerfje is gebouwd als sober onderkomen voor de gemeentelijke plantsoenendienst. Bij wijzigingen en verbouwingen kan dit als uitgangspunt genomen worden – soberheid, eenvoud, maar met gevoel voor detail en een zorgvuldige uitvoering.

9. Geraadpleegde bronnen en literatuur

- P. Bot, Vademecum historische bouwmaterialen, installaties en infrastructuur (Alphen aan de Maas 2009)
- Dr. E.J. Haslinghuis en ing. H. Janse, Bouwkundige termen. Verklarend woordenboek van de westerse architectuur- en bouwhistorie (Leiden 2005)
- C.J.P. Lips, Wandelingen door Oud-Dordrecht (1974)
- H. Mombers, Mombers dakpannengids (Akersloot 2010)

Regionaal Archief Dordrecht

- Bouwvergunningen Archief 752, inv.nr. 12460 en 12461 (bouwvergunning en bestek Park Merwestein 1946)
- GAD 218 – A 1990 Inv.nr. 405. -1.777.83/1 Objectdossier park 1 Merwestein. 1980/1989
- GAD 489 Bibliotheek. Cat.nr. 24.787
- GAD 544 A (1997-)
- GAD Stadswerken SEM -1.854.2 SW/1990-1999/450 Parken en plantsoenen, Merwestein, Beheerplan Park Merwestein te Dordrecht door Hollandschap Adviesburo voor Stad- en Landschapsinrichting, d.d. 6 juni 1997

Internet

- www.ParkMerwestein.nl

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

- Beeldbank
- Kadastrale Minuutkaarten van 1811-1832

10. Redengevende omschrijving Park Merwestein

GEMEENTELIJK MONUMENT **2009GM...**

Algemene gegevens

Adres	: Van Hoogstratensingel, Hallincqlaan, Groenedijk, Vrieseweg ong.
Postcode, Plaats	: DORDRECHT
Kadastraal	: DDT00 C 06294 G 0000

Algemene omschrijving

Aanleg landgoed/aanleg park	: a. 1852; b. 1885; c. 1947
Architect	: a.; b. C. Kwast, c. onbekend
Opdrachtgever	: a. O.B. 't Hooft van Benthuizen ; b. Gemeente Dordrecht
Oorspronkelijke functie	: landgoed
Huidige functie	: park
Bouwstijl	: invloeden Engelse landschapsstijl

Omschrijving complex

Park Merwestein. Stadspark.

Ligging

Het stadspark ligt in de negentiende-eeuwse schil tussen de Van Hoogstratensingel, de Hallincqlaan, de Groenedijk en de Vrieseweg en heeft een oppervlakte van ca. 5 ha. In de directe omgeving van het park ligt de tuin met zeer oude bomen van Schouwburg Kunstmin, het in landschapsstijl aangelegde wijkje waar vroeger de buitenplaats Noordhove was. Hier rest nog een vijverpartij. En het Oranjepark, dat ook als een soort groene uitloper van het park kan worden beschouwd. De omringende woonbebouwing bestaat vooral uit villa's en twee onder een kapwoningen met rondom tuinen. Het geheel vormt een groene oase in de verstedelijkte negentiende-eeuwse schil.

Geschiedenis

De van oorsprong historische buitenplaats wordt al in 1610 genoemd. In het gebied waar het Park Merwestein nu ligt, liggen tot aan het begin van de negentiende eeuw bleekvelden, boomgaarden en tuinen.

Het oudste bekende eigendomsbewijs is gedateerd 27 november 1610. Het betreft een gedeelte van het huidige park. Door aankoop van aangrenzende percelen wordt dit eigendom aanzienlijk uitgebreid. Begin negentiende eeuw is het eigendom inmiddels uitgegroeid tot een landgoed genaamd Dijk- en Veldzigt. In 1829 heet het landgoed Wei- en Veldzigt en in 1851 Veld- en Dijkzigt. Inmiddels is het dan in eigendom van Otto Boudewijn 't Hooft van Benthuizen.

Op dit terrein laat 't Hooft een chaletachtige villa, een koetshuis, een tuinmanswoning en nog enkele opstallen bouwen. Hij geeft zijn landgoed een nieuwe naam "buitenplaats Merwestein".

Omstreeks 1883 bezit Dordrecht geen enkel openbaar wandelpark. Dat wordt als een gemis beschouwd en daarom richt een aantal burgers een comité op dat onderzoekt of er in Dordrecht een geschikte plek te vinden is waar een park kan worden aangelegd. Tussen de Singel, Vrieseweg en Toulonselaan ligt een terrein, de Karremansweide genaamd, waar volgens het comité mogelijkheden voor de aanleg van een park zijn. De gemeente heeft echter andere plannen met de Karremansweide, dat wordt ontwikkeld tot het Oranjepark.

In 1884 dient zich een tweede mogelijkheid aan. De eigenaresse van het landgoed Merwestein wil haar bezit verkopen. Het "Comité tot Stichting van een park te Dordrecht" gaat direct tot actie over, ook al omdat wordt gevreesd dat het landgoed Merwestein bij veiling in handen kan komen van kopers die het grondgebied in diverse kavels verdelen en bebouwen, waardoor het groene, landelijke karakter geheel verloren zou gaan.

Omdat de gemeente niet bereid is het landgoed aan te kopen, begint het comité met een inzameling onder de burgerij. De eigenaresse is bereid om de verkoopprijs te verlagen tot 80.000 gulden als het landgoed behouden kan blijven. Er start een inzameling, waardoor de aankoopsom in korte tijd bijeen wordt gebracht door de bevolking van Dordrecht.

Het comité, dat niet van plan is zelf een park te exploiteren, onderhandelt vervolgens met de gemeente. Voorgesteld wordt dat de gemeente het landgoed onderhoudt en openstelt voor het publiek als wandelpark. Het landgoed moest tenminste 25 jaar de bestemming krijgen van openbaar wandelpark en eventuele bebouwing langs het park (Singel, Hallincqlaan, Vrieseweg) moet in overeenstemming zijn met het karakter van het landgoed Merwestein. Als de gemeente akkoord gaat deze voorwaarden, is het comité bereid de ingezamelde gelden over te dragen aan de gemeente om het landgoed aan te kopen.

Op 14 februari 1885 wordt de buitenplaats Merwestein aan de gemeente overgedragen. Kort daarna geven burgemeester en wethouders tuinarchitect C. Kwast de opdracht een plan te maken voor de inrichting van het buiten als stadspark.

Ondanks protesten wordt de fruitboomgaard aan de noordzijde van het park gerooid. Dit om te voorkomen dat de jeugd de bomen zal vernielen. Het nieuw aangelegde deel van het park bevat grote gazons met bloemvakken, ruime wandelpaden en een brede weg voor rijtuigen. Verder zijn er vele groenblijvende heesters geplant. Er worden banken in het park gezet en de drie bestaande klassieke tuinbeelden blijven staan. Verschillende burgers doen schenkingen, zoals herten, zwanen en een tweede fontein.

Op zondag 10 mei 1885 wordt Park Merwestein voor het publiek opengesteld.
Ook wordt op die dag de gemeentelijke plantsoenendienst opgericht.

Het koetshuis, gelegen nabij de ingang aan het Berckepad, wordt verhuurd als melkhuis. Hier zijn melk, room, mineraalwater enz. te koop. De villa Merwestein wordt verhuurd als burgemeesterswoning. Na als woonhuis voor meerdere burgemeesters te hebben gediend krijgt de villa in 1924 de functie van bejaardenhuis.

In 1943 wordt het park inclusief bebouwing in gebruik genomen door de Duitse Wehrmacht. Er worden vijf grote bunkers gebouwd. Paden, bruggen en beplanting ondervinden grote schade door het gebruik als militair kampement. Op 24 oktober 1944 bombarderen de geallieerden het park. De villa wordt vernietigd en de bunkers en barakken raken zwaar beschadigd. Veel bomen zijn omgezaagd om te dienen als brandhout.

Het herstel, onder meer de verwijdering van de barakken en bunkers, die door de bezetter zijn neergezet, vergt twee jaar. De funderingen van de bunkers blijven in de grond achter. Lichte terreinverhogingen laten dit bij de huidige speelplaats nog zien. De bomkraters zijn opgevuld met puin.

In 1947 is de herinrichting van Park Merwestein afgerond en is het park weer toegankelijk voor publiek. Het melkhuis is niet te herstellen en wordt tenslotte in 1948 afgebroken. Alleen de oorspronkelijke tuinmanswoning gelegen bij de ingang aan de Groenedijk, resteert nog.

In 1952 wordt er een monument ter herinnering aan de bezetting en de bevrijding onthuld op de plaats van de bij het bombardement verwoeste villa. Het is gemaakt door de Dordtse

beeldhouwer Hans Petri.

In 1985, bij het 100-jarig bestaan van het park, wordt de heidetuin aangelegd.

Complexbeschrijving

Het park ligt tussen de Van Hoogstratensingel, de tuinen van de bebouwing aan de Hallincqlaan, de Groenedijk en tuinen aan de Vrieseweg. Rond het park is water, de begrenzing ligt in het midden van het water.
Het complex omvat vier toegangen, waarvan drie met gemetselde steunberen en ijzeren hekwerken, een tuin met in de aanleg duidelijk invloeden van de landschapsstijl: gazons, opgaand groen en prominente waterpartijen, slingerende paden bedekt met grindzand, een bosdeel, een heidetuin en een vaste plantentuin, een hertenkamp met een natuurlijke kraamkamer en voeder- en schuilgebouwtjes, een speelplek, diverse bruggen, een vroegere tuinmanswoning, een onderhoudsgebouw en diverse kleine elementen zoals een vogelvolière, herdenkingsmonumenten/kunstwerken en een drinkfontein. Het water rond en in het park is onderling verbonden, deels ondergronds. Onderdeel van het park is het zogenaamde Bos van Staring, vroeger maakte dit onderdeel uit van de tuin van de villa Soekasari aan de Singel. Vanaf de Singel gezien is dit het linker deel van het park, gescheiden van de rest door een waterloop.

Het park is te betreden via de Van Hoogstratensingel, naast nummer 78; het Berckepad; de Vrieseweg, tegenover het Oranjepark en de Groenedijk, bij de vroegere tuinmanswoning.

Complexwaardering

Complex van belang voor de gemeente Dordrecht vanwege de grote cultuurhistorische waarde:
- Als verwijzing naar de hier vroeger gelegen buitenplaats;
- Door de historische ontwikkeling van buitenplaats tot stadspark;
- Typologisch als stadspark;
- Historisch maatschappelijk door de totstandkoming op initiatief van de burgerij;
- Door de esthetische en ensemblewaarde van de vormende onderdelen: toegangspoorten met bruggen, de vroegere tuinmanswoning, het hertenkamp, de fonteinen, de bruggen, de volière, het drinkfonteintje en de herdenkingsmonumenten en kunstwerken van Eduard Cuypers en Hans Petri.

Het park is landschappelijk van belang vanwege de betekenis voor en uitstraling naar het omringende gebied, de aanleg in landschapsstijl met waterbegrenzing, paden, gazons, opgaand, groen, grote solitaire bomen en waterpartijen.

Het park is stedenbouwkundig van belang door de geïntegreerde positie in de inmiddels volledig bebouwde negentiende-eeuwse schil. Enige kleine, rechte waterlopen langs de grenzen van het gebied zijn relicten van vroegere perceelscheidingen.

Het park is van belang vanwege de unieke waarde als enige goed herkenbare verwijzing naar een vroeger landgoed in de negentiende-eeuwse schil van Dordrecht, maar ook als eerste stadspark.

Alhoewel er in de loop der eeuwen veel wijzigingen hebben plaatsgevonden aan het park heeft het park aan cultuurhistorisch belang weinig ingeboet.

N.B. De individuele bomen en struiken vallen niet onder de bescherming. De beschermingswaardige bomen zijn reeds beschermd door plaatsing op de gemeentelijke bomenlijst en een kapvergunningsstelsel.
De niet nader omschreven onderdelen zijn wel beschermd als onderdeel van het park, maar niet als apart onderdeel. Dit betreft Berckepad 9, het hertenkamp, de entree aan de

Groenedijk, de niet beschreven bruggen en het kunstwerk van Jan Asjes van Dijk. Overigens vallen kunstwerken onder het Auteursrecht kunstwerken. Dit houdt in dat de kunstenaar, via het CBK, dient te worden ingeschakeld bij voorgenomen verwijdering en/of ingrijpende wijzigingen van het kunstwerk of de plek waar het werk zich bevindt.

Onderdeel parkaanleg
Ontwerpjaar 1885
Tuinstijl: Landschappelijke aanleg
Tuinarchitect: C. Kwast

Parktuin, begrensd door water, dat onderling verbonden is met waterpartijen in het park. Landschappelijke aanleg. Een deel van de aanleg dateert uit de buitenplaatsperiode.

Het park ligt tussen de Van Hoogstratensingel, de tuinen van de bebouwing aan de Hallincqlaan, de Groenedijk en tuinen aan de Vrieseweg. Rond het park is water, de eigendomsgrens ligt aan de zijden met particuliere woningen in het midden van het water. De tuin is toegankelijk via ingangen aan het Berckepad, de Samuel van Hoogstratensingel, de Groenedijk en de Vrieseweg.
De tuininrichting toont duidelijke invloeden van de landschapsstijl: slingerende paden bedekt met grindzand, geflankeerd door gazons, opgaand groen, grote oude bomen en prominente waterpartijen.

Van groot belang voor het beeld van het park zijn de merendeels solitaire grote bomen, waarvan er een Kaukasische Vleugelnoot (Pterocarya fraxinifolia), die voorkomt op de lijst monumentale bomen van de Bomenstichting. De Vleugelnoot, die ongeveer in het midden van het park is gesitueerd moet tussen 1800-1810 zijn geplant, heeft een omtrek van 510 cm en een hoogte van ongeveer 23 meter. De oudste boom (ongeveer 300 jaar) betreft een schijnacacia (Robinia pseudoacacia).

Achter de entree aan het Berckepad ligt rechts een gemetseld gebouw in 1 laag onder een zadeldak.Dit dient als opslag voor tuinmateriaal, schuilplaats bij regen voor het tuinpersoneel en schaftplek. Links na de entree ligt de heidetuin, gemaakt ter ere van het honderdjarig bestaan van het park. Verder links het pad volgend, ligt achter de heidetuin het hertenkamp. Het hertenkamp is omringd door een ca. 1.50 hoog stalen hekwerk met horizontale stangen. Het hekwerk is niet oorspronkelijk, maar heeft ongeveer dezelfde vormgeving. In het hertenkamp staat een ensemble van drie houten hutjes met rieten dakbedekking (1983), die dienen als voederplaats en schuilplek voor de herten. De roedel bestaat gemiddeld uit 15 damherten. In ongeveer het midden van het hertenkamp staat een bomengroep waartussen de herten zich terugtrekken als ze moeten bevallen: de zogenaamde kraamkamer.
Aan de noordkant van het hertenkamp ligt een eilandje, toegankelijk met een brug.

Na de entree aan de Van Hoogstratensingel, kan links via een bruggetje over het water het zogenaamde Bos van Staring worden betreden. Ooit maakte dit onderdeel uit van de villatuin van de Van Hoogstratensingel 78. Dit gebied ligt tegen de achterkant van de percelen aan de Hallincqlaan. Het bos heeft een natuurlijk karakter. Ook komt hier de grote Grote Brandnetel voor, een van de meest waardevolle waardplanten waarop veel vlinders hun eitjes leggen. In het Bos van Staring staan ook veel imposante bomen zoals de tamme kastanje, schijnacacia en een aantal grote essen en beuken.

Ook is in het Bos nog de restant van een vroegere folly aanwezig: een vuurspuwende vulkaan.

Vanuit de entree aan de Van Hoogstratensingel doorlopend ligt rechts tussen oude boombeplanting een vaste plantentuin met schaduwplanten. Tot de bomengroep behoren onder andere een grote blauwe den en een Sequoia. Links van de vaste plantentuin staat het monument Wichers langs het pad.

Rechts na de entree vanuit de Groenedijk ligt de vroegere tuinmanswoning. Verder rechts

ligt achter de tuinmanswoning de kinderspeelplek. Deze ligt vrij hoog omdat deze op oude bunkers uit WOII is gemaakt. De speelplek is al regelmatig heringericht. Vanaf de speelplek is met een tweede brug het Bos van Staring aan deze zijde ontsloten.
Langs het pad vanaf de Groenedijk staat rechts, schuin voor de vroegere tuinmanswoning een niet meer werkend drinkfonteintje.
Het pad naar links volgend wordt de volière bereikt. Hier rechts gaand is de brug naar het hertenkamp, met waarschijnlijk de meest historische brugleuningen.

Achter de entree aan de Vrieseweg ligt links een groot bloemperk met eenjarigen. In de grote vijver rechts hiervan is een fontein aangebracht.
Door het pad rechts te volgen wordt een ronde bak, met een pad er omheen bereikt. De cirkel is gevuld met kleine rozenstruiken en in het midden staat een bronzen bloemengroep van kunstenaar Jan van Asjes van Dijk.
Op deze locatie stond een grote fontein die tot het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog een van de gezichtsbepalende elementen in het park was. De fontein stond midden in een ronde vijver met goudvissen en waterlelies. Door het bombardement in 1944 is de fontein onherstelbaar beschadigd. Bij de renovatie na de oorlog is de vijverbodem hersteld en zijn daarin in de loop der jaren diverse eenvoudige spuiters geplaatst. Ook de 'bloemenfontein' van Asjes van Dijk heeft nog in de fontein bak gestaan, naast de sproeier.

Erachter staat op een soort verhoogd gazon het oorlogsmonument van de kunstenaar Hans Petri

Al het water rond en in het park is onderling verbonden, deels ondergronds. Vanuit het water langs het Bos van Staring is zelfs een ondergrondse verbinding naar de Spuihaven.

Object van belang voor de gemeente Dordrecht vanwege cultuurhistorische, landschappelijke en stedenbouwkundige waarden.
Cultuurhistorische waarde als restant van de tuin van de vroegere buitenplaats Merwestein.
Landschappelijk vanwege de tuinstijl met slingerende paden, gazons, waterpartijen en grote oude bomen.
Stedenbouwkundig vanwege de prominente ligging midden in verstedelijkt gebied met toegangen vanuit verschillende belangrijke wegen.

Onderdeel toegangspartijen Berckepad; Samuel van Hoogstratensingel; Vrieseweg
Bouwjaar: kolommen1885? hekwerken 1946?
Architect: Gemeentewerken?

De drie monumentale toegangspartijen met gemetselde kolommen met een afsluitbaar smeedijzeren hekwerk ertussen en bij twee entrees toegangsbruggen.

De entrees bestaan uit gemetselde kolommen bekroond met een gedecoreerde betonnen afdeksteen. Zowel de gemetselde kolommen als de betonnen afdekstenen hebben op de hoeken een rechthoekige uitsparing over de gehele hoogte. Op de linker kolom staat MERWE en op de rechter STEIN in metalen letters. Bij het Berckepad zijn de kolommen bekroond met een betonnen bol, bij de andere entrees met een ijzeren decoratie. In de kolommen zijn smeedijzeren hekken afgehangen. Bij de entrees aan de Singel en de Vrieseweg zijn de hekwerken hetzelfde. De entree bij het Berckepad heeft een eenvoudiger hekwerk.
Bij de Singel heeft de linker kolom aansluitend een gemetselde muur, eerste hoog, daarna laag, afgedekt met een betonnen band, gelijk aan het materiaal van de afdeksteen. Het muurwerk is gedeeltelijk vervangen door een tourniquet. Na sluitingstijd kan men het park niet meer in, maar nog wel uit. Achter de entrees Van Hoogstratensingel en Vrieseweg zijn hekwerken zodat het park niet kan worden in gefietst.

Bij het Berckepad hebben de kolommen aansluitend eenvoudige ijzeren hekwerken.
Bij de Vrieseweg is er een betonnen heulbrug met gemetselde brugleuningen afgedekt met een band, in hetzelfde materialen als de afdekstenen. Aan de buitenzijde van de kolommen zijn decoratieve ijzeren hekwerken.

Objecten van belang voor de gemeente Dordrecht vanwege hun cultuurhistorische en architectonische waarde. Deze originele entreepartijen zijn nog vrijwel gaaf en vormgegeven in een sobere, maar decoratieve baksteenstijl.

Onderdeel Groenedijk 51, de vroegere tuinmanswoning (beschermd als gemeentelijk monument sinds 1990)
Bouwjaar 1852
Architect:
Architectuurstijl: Eclecticisme, voornamelijk beïnvloed door het neoclassicisme
Tuinmanswoning gelegen in het park Merwestein, als enig overgebleven bebouwing van de vroegere buitenplaats Merwestein. Gelegen in het park, nabij de ingang aan de Groenedijk. Vrijstaand, in blokverdeling gepleisterd woonhuis, opgetrokken vanuit een rechthoekige plattegrond. Een bouwlaag en een kapverdieping onder zadeldak. Ver overstekende geprofileerde dakrand. In het grasperk voor het huis fraai gietijzeren fonteintje.

Hardstenen plint rondom. Voorgevel: houten paneeldeur en drie vensteropeningen, een klein venster en twee rechtgesloten vensters met roedeverdeling. Achtergevel met drie van elkaar verschillende vensters. Zijgevel rechts met in het pleisterwerk sokkel met blokverdeling en kordonlijsten. Omgezette hoekpilasters en middenpilaster met spiegels en kapitelen. Getoogde vensters met Empireramen en gestuukte profiellijst. Ver overstekende geprofileerde en geornamenteerde dakrand.
In linkerzijgevel op de begane grond glasdeur met bovenlicht en houten deur met in raam roedeverdeling. Op de verdieping venster met roedeverdeling. Gevelbeëindiging als bij de zijgevel rechts.
In voorschild dak dakkapel. In achterschild daklicht.

Object van belang voor de gemeente Dordrecht vanwege de architectonische, stedenbouwkundige en geschiedkundige waarde. Fraai in park gesitueerd huis in eclectische stijl, beïnvloed door het neoclassicisme. Enig overgebleven herinnering aan de karakteristieke bebouwing van buitenplaats Merwestein.

Onderdeel Herdenkingsmonument Wichers (beschermd als gemeentelijk monument sinds 1990)
Bouwjaar: 1921
Architect: E. Cuypers
Monument opgericht ter nagedachtenis aan de oud-burgemeester van Dordrecht H.J. Wichers. Geplaatst in het park zelf, nabij de ingang aan de Van Hoogstratensingel.

Bijna drie meter hoge, vierkante zuil van Muschelkalksteen, opgebouwd uit een basement, een schacht bestaand uit vier blokken en een vaasachtige bekroning. Aan de voorzijde in het tweede blok van onder in koperen letters de tekst: "TER NAGEDACHTENIS HILLEBRAND JACOB*WICHERS*BURGEMEESTER VAN*DORDRECHT*
1 JULI 1906 – 15 JAN. 1920 DOOR DE BURGERIJ".
Hierboven een koperen plaat met een door de Dordtenaar Willem Steiner geboetseerd reliëfportret. Op de zijkanten van dit blok schelpvormige bakjes met een koperen pijpje erboven. Aan de achterzijde een reliëf met de afbeelding van een sikkel en drie korenaren, symboliserend de tijdelijkheid van het leven. Hieronder in koperen letters: "LOPPERSUM . 3 APRIL 1859 – 15 JAN. 1920 + DORDRECHT +". In het opschrift ontbreken hier en daar enkele cijfers en tekens. Beëindiging zuil door middel van een rondboogfries, overgaand in voetstuk en achtkantige vaas. Aan vier zijden van de vaas wapenschildjes: twee maal schildje met leeuw, het wapen van Nederland en de provincie Zuid-Holland, een schild met drie bloemen, het wapen van de familie Wichers en een schild met een verticale band, het wapen van de gemeente Dordrecht.

Object van belang voor de gemeente Dordrecht vanwege de geschiedkundige waarde. Het herdenkingsmonument is één van de bijzondere objecten uit het oeuvre van de architect E. Cuypers.

Onderdeel Oorlogs- en bevrijdingsmonument Tweede Wereldoorlog

Naam: De levensboom
Bouwjaar: 1952
Kunstenaar: Hans Petri
De Dordtse beeldhouwer Hans Petri ontwerpt dit herdenkingsmonument in opdracht van het gemeentebestuur. Het wordt geplaatst op de plek van de in de Tweede Wereldoorlog door een bombardement verwoeste villa, op een vrij gazon. Inmiddels zijn op het gazon twee bomen bijgeplaatst. Op 10 september 1952 wordt het onthuld.

Het omhoog rijzende monument heeft de vorm van een naar boven enigszins uitlopende zuil en heeft de afmetingen 1.80 x 1.80 x 7.00 meter. Het is gemaakt van een Vourion, een Franse kalksteen. In de zuil zijn op gestileerde wijze figuren gebeeldhouwd.

De voorstelling wordt in 1952 op duidelijke wijze beschreven door de bekende Dordtse architect B. Van Bilderbeek, voorzitter van de technische commissie van het comité, die de totstandkoming begeleidde:
" Het is niet de traditionele beeldgroep, los of vrijstaande op een voetstuk, doch het groeit op, direct uit de aarde als een levensboom, daarmee verbonden door een basement van vier figuren, die de ellende van de oorlog en de hunkering en de worsteling naar de bevrijding en het leven verzinnebeelden. Dit is op een realistische wijze weergegeven met als hoofdfiguur de dode, symbool en herinnering aan de duizenden, die vielen. Uit deze aangrijpende verbeelding, die een krachtige en permanente waarschuwing is voor volgende generaties, groeit de levensboom krachtig op: een zware stam, getooid met takken, bladeren en bloemen, waartussen als tegenstelling met de ellende aan de voet van het monument, een vrouwenfiguur, een mannen- en vrouwenkop de overgang vormen naar het blijde, jonge leven, verzinnebeeld door een spelend kind, een harlekijn, een hond, die als het ware in spiraalgang worden gevolgd door een minnekozend paartje, symbool van de eeuwige levensdrang. Een vogel zoekt de vrijheid en als de bekroning is er de engelengroep, die het geluk van de herkregen vrijheid en de triomf van de vrede over de wereld uitbazuint. Petri heeft de harde natuursteen kunstig en knap zelf gehouwen en er bijna een jaar aan gewerkt, slechts voor het grove werk geholpen door een assistent."

Johannes Philip Laurens (Hans) Petri (Weerselo, 1 december 1919 - Dordrecht, 13 februari 1996) is een Nederlands beeldhouwer en omgevingskunstenaar.

Petri volgde een opleiding aan de Academie voor Beeldende Kunsten in Rotterdam. Hij maakte aanvankelijk figuratieve beelden evenals schilderijen en ontwikkelde zich tot een van de eerste Nederlandse omgevingsontwerpers.

Werken
** 1952 Oorlogs en bevrijdingsmonument in Park Merwestein, Dordrecht*
** 1959 Indië-monument Het verre Oosten 1941-1945 , Boulevard 1945 in Enschede*
** 1960 Spuisluismonument - herinneringsmonument watersnoodramp 1953, Havendijk in Schiedam*
** 1969 Zonder titel, waterpartij met betonnen keien bij de Erasmus Universiteit Rotterdam.*
** omgeving met waterspuiters bij het Refaja-ziekenhuis in Dordrecht*

Hij kreeg landelijke bekendheid met zijn monument voor Koningin Wilhelmina, dat als het keienlint bekend werd. Tussen 1970-1975 maakte hij het ontwerp in samenwerking met architect Frans van Dillen. Het ontwerp van dit 'lopend monument' werd in 1975 door de regering goedgekeurd, maar werd na inspraakprocedures niet uitgevoerd.

Werk van Hans Petri bevindt zich onder andere in de collectie van het Dordrechts Museum in Dordrecht.

Object van belang voor de gemeente Dordrecht vanwege de kunstzinnige en geschiedkundige waarde. Het object is fraai vormgegeven en gedetailleerd, van belang in het oeuvre van de kunstenaar en van belang als herdenkingsmonument. Ook de locatiekeuze is van belang, omdat hier de vroegere villa van het landgoed heeft gestaan.

Onderdeel drinkfontein
Bouwjaar: 1885?
Vormgever: ?

Het gietijzeren drinkfontein bevindt zich aan het pad voor de vroegere tuinmanswoning. Het kraantje is niet meer in werking. Het bestaat uit een gietijzeren? zuiltje met aan de bovenzijde een soort gedecoreerde samowar met eronder, rondom, een lekbakje.

Object van belang voor de gemeente Dordrecht vanwege de vormgeving en vanwege de ensemblewaarde als vast onderdeel van parkmeubilair.

Onderdeel vogelkooi
Bouwjaar: 1960?
Vormgever: ?

De volière bevindt zich op de kruising van paden aan de Groenedijkzijde, bij de afslag naar het hertenkamp.

De volière bestaat uit een vijfhoekige staalconstructie met glas erin, op een rond in baksteen gemetseld basement, beëindigd door een overstekend vijfhoekig dak met een zeer flauwe helling en bitumen dakbedekking. Van oudsher is de kooi bevolkt met uitheemse vogelsoorten. 's Winters verblijven ze binnen, op een plek buiten het park.
Bij de laatste opknapbeurt is ter bescherming van het glas, ervoor vrij dik en kleinmazig gaas gezet. Hierdoor zijn de vogels niet goed zichtbaar.

Object van belang voor de gemeente Dordrecht vanwege de ensemblewaarde als vast onderdeel van het parkmeubilair.

Onderdeel brug
Bouwjaar: 1946?
Vormgever: ?

De brug is gelegen over het water tussen het hertenkamp in het noorden en de zuidzijde van het park aan de Groenedijk. Het materiaalgebruik en de vormgeving van de brugleuning duiden erop dat dit de oudst overgebleven brugleuningen in het park zijn. De leuningen zijn verfijnd gedecoreerd.
Bijna alle bruggen in het park hebben verschillende brug leuningen. De vormgeving varieert van sober tot nog soberder en het materiaalgebruik varieert van kunststof tot staal.

Object van belang voor de gemeente Dordrecht vanwege de architectonische en ensemblewaarde. De brugleuningen zijn fraai vormgegeven in vierhoekig welijzer en als onderdeel van de brug van belang als vast onderdeel van het parkmeubilair.

Archiefgegevens en bronnen
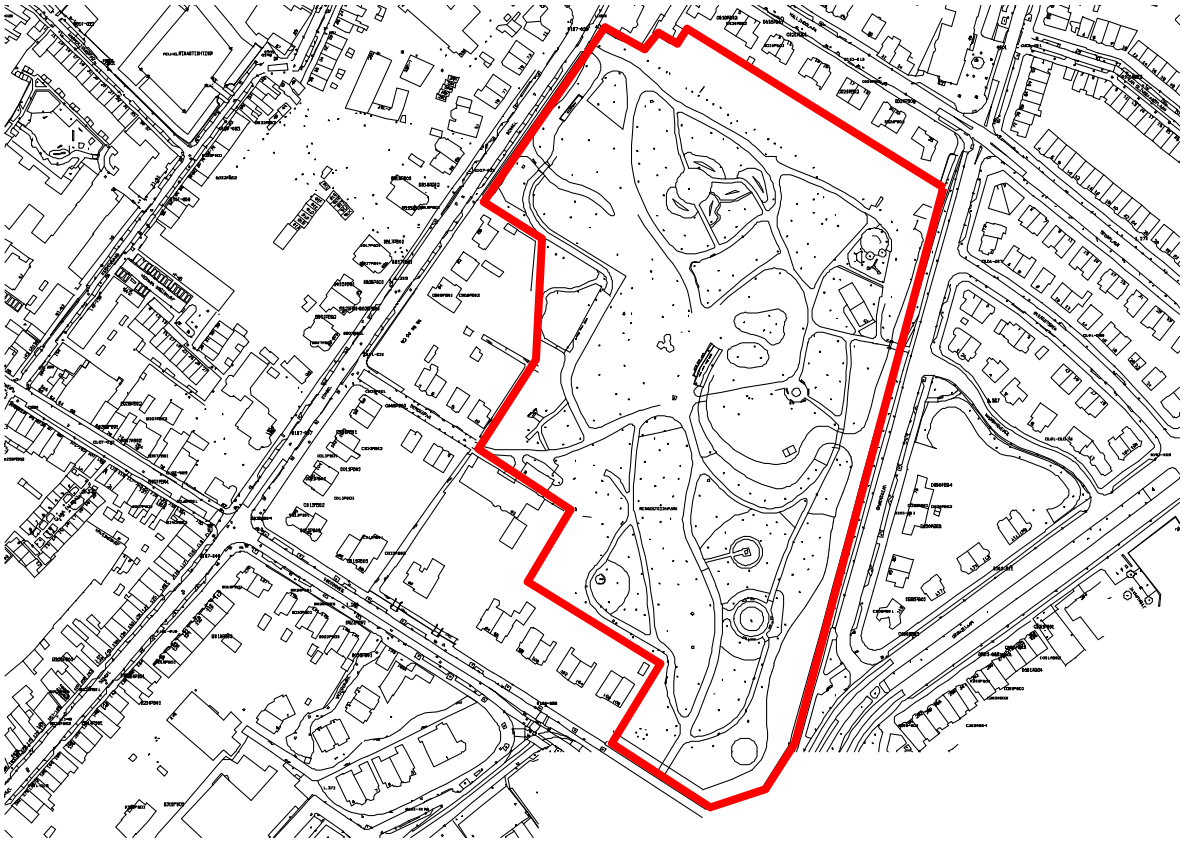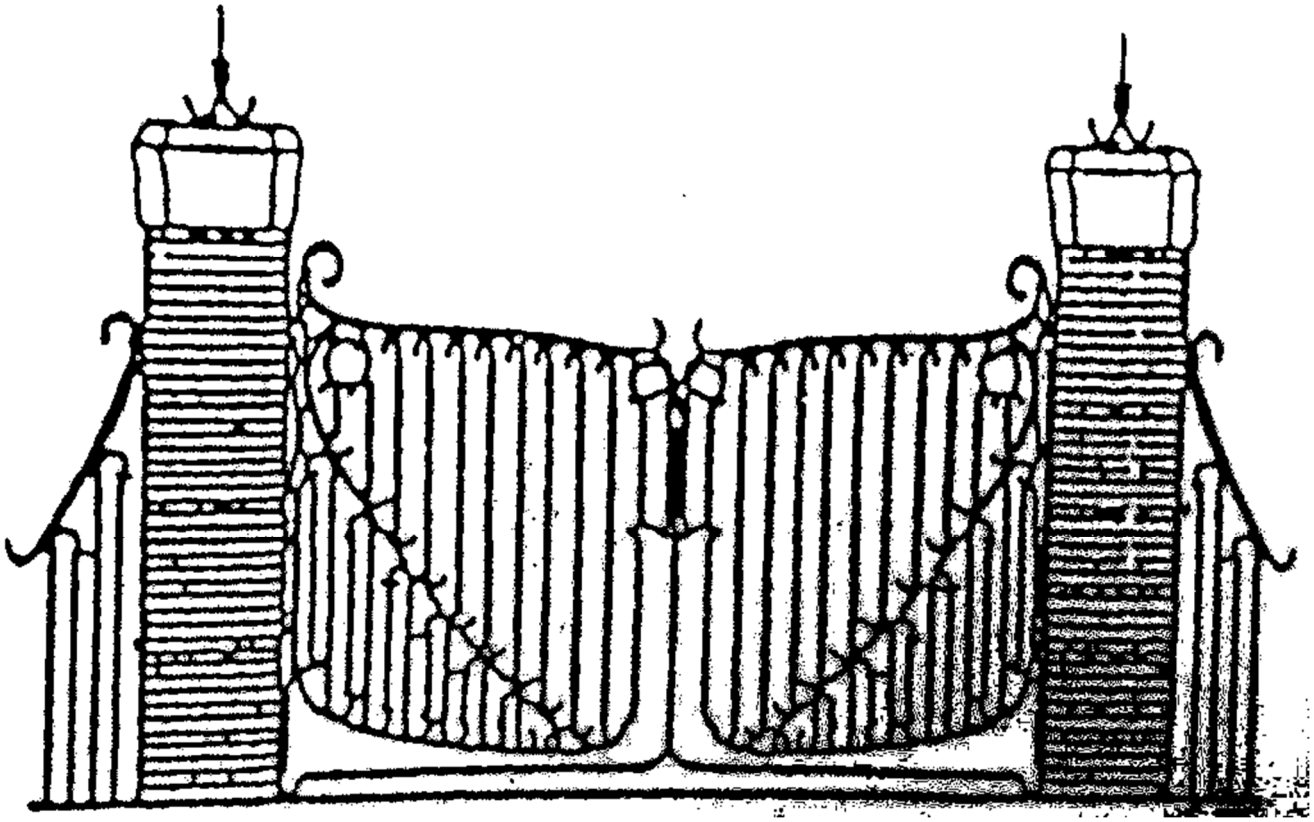
wikipedia
www.bomenstichting.nl
www.parkmerwestein.nl
Van Landgoed tot Gemeengoed – de geschiedenis van park Merwestein – Pieter Breman 1985
Beheerplan Park Merwestein 6 juni 1997(GA Dordrecht - 752 - Collectie van bouwvergunningen van de gemeente Dordrecht; inventarisnummer:)